

Gwerthusiad o'r safonau proffesiynol ar gyfer addysgu, arweinyddiaeth a chynorthwyo addysgu: Adroddiad terfynol

Crynodeb gweithredol

1. Cyflwyniad

- 1.1 Comisiynwyd cwmni ymchwil Arad, mewn partneriaeth ag OB3 a Phrifysgol De Cymru, gan Lywodraeth Cymru i werthuso'r safonau proffesiynol ar gyfer addysgu ac arweinyddiaeth a'r safonau proffesiynol ar gyfer cynorthwyo addysgu (y cyfeirir atynt yn y ddogfen hon fel y 'safonau proffesiynol' neu 'y safonau'). Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno crynodeb o ganfyddiadau'r gwerthusiad.

2. Ynglŷn â'r safonau proffesiynol

- 2.1 Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i ddatblygu proffesiwn addysg o ansawdd uchel fel y nodir yn ei strategaeth ar gyfer y sector addysg hyd at 2021, 'Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein Cenedl, Cynllun gweithredu 2017-21'.¹ Mae'r safonau proffesiynol yn un o wyth elfen sy'n rhan o [Ddull Cenedlaethol ar gyfer Dysgu Proffesiynol](#) Llywodraeth Cymru ac maent yn elfen allweddol o'r [Hawl Genedlaethol ar gyfer Dysgu Proffesiynol](#).
- 2.2 Cyhoeddwyd y safonau ym mis Medi 2017 ac maent yn cynnwys tair adran ryng-gysylltiedig:
- Safonau proffesiynol ar gyfer addysgu ac arweinyddiaeth
 - Safonau proffesiynol ar gyfer arweinyddiaeth ffurfiol
 - Safonau proffesiynol ar gyfer cynorthwyo addysgu (a gyhoeddwyd yn ddiweddarach, yn 2019).
- 2.3 Mae pob un o'r tair set o safonau yn seiliedig ar bum elfen hanfodol o addysgu ac arweinyddiaeth effeithiol:
- Addysgeg
 - Arweinyddiaeth

¹ Llywodraeth Cymru (2020) [Addysg yng Nghymru: Cenhadaeth ein cenedl. Diweddariad Hydref 2020](#).

- Dysgu proffesiynol
- Arloesi
- Cydweithio.

2.4 Mae Cyngor y Gweithlu Addysg (CGA) yn cynnig pasbort dysgu proffesiynol (PDP) ar-lein i ymarferwyr cofrestredig er mwyn myfyrio ar eu hymarfer a chofnodi eu gweithgareddau dysgu proffesiynol. Caiff y PDP ei ariannu gan Lywodraeth Cymru ac mae PDP pob defnyddiwr yn cynnwys templedi dysgu proffesiynol a 'gweithlyfr safonau' lle y gall ymarferwyr fapio eu profiadau dysgu proffesiynol ac uwchlwytho tystiolaeth yn erbyn pob un o'r safonau.

3. Ynglŷn â'r gwerthusiad

3.1 Nod y gwerthusiad oedd 'gwerthuso gweithrediad, effeithiolrwydd ac effeithiau disgwylidig y safonau proffesiynol ar gyfer addysgu, arweinyddiaeth a chynorthwyo addysgu o ran eu gallu i gefnogi'r gwaith o ddatblygu gweithlu sy'n meddu ar y sgiliau priodol ac sy'n barod i ymateb i heriau diwygio addysg yng Nghymru' (Llywodraeth Cymru, 2019a).²

3.2 Roedd y gwerthusiad yn cynnwys casglu tystiolaeth ansoddol yn bennaf drwy gyfweild ag ymarferwyr addysg a rhanddeiliaid yn ogystal ag adolygu'r data eilaidd sydd ar gael ar ymgysylltu â'r safonau. Canolbwyntiodd y cyfweiliadau ar ymchwilio i:

- lefelau o **ymwybyddiaeth a dealltwriaeth** o'r safonau ymhlith ymarferwyr a rhanddeiliaid
- sut y mae ymarferwyr a rhanddeiliaid wedi **defnyddio'r** safonau neu ymateb iddynt o ddydd i ddydd
- **effeithiolrwydd gweithredu'r** safonau, gan gynnwys ffactorau ac amodau sy'n galluogi ac yn rhwystro eu gweithredu'n effeithiol
- barn ynghylch y **cymorth** a ddarperir i hwyluso eu gweithredu
- barn ynghylch yr **effeithiau disgwylidig** yn sgil gweithredu'r safonau (ynghyd ag unrhyw ddeilliannau cychwynnol a welwyd).

3.3 Roedd y gwaith maes gydag ymarferwyr a rhanddeiliaid yn cynnwys y canlynol:

- Blwyddyn 1 (Hydref 2020-Ebrill 2021):³ cyfwelwyd â chyfanswm o 83 o ymarferwyr ar draws 20 o leoliadau, a chyfwelwyd â chyfanswm o 71 o rhanddeiliaid hefyd.⁴ [Adroddiad gwerthuso Blwyddyn 1 \(Llywodraeth Cymru, 2021\)](#).
- Ym Mlwyddyn 2 (Mai-Gorffennaf 2022): Cymerodd cyfanswm o 44 o ymarferwyr ran o 18 o leoliadau (nid oedd modd i ddau o'r 20 lleoliad ym Mlwyddyn 1 gymryd rhan).
 - Cymerodd cyfanswm o 40 o blith y 44 o ymarferwyr ran yn nau gam yr ymchwil.
 - Cyfwelwyd â chyfanswm o 30 o rhanddeiliaid ym Mlwyddyn 2.⁵

² Llywodraeth Cymru (2019a). *Manyleb ar gyfer: Gwerthusiad o'r Safonau Addysgu ac Arweinyddiaeth Proffesiynol*. Heb ei gyhoeddi.

³ Bwriadwyd dechrau ar y gwaith maes ym mis Mai 2020, ond cafodd ei ohirio o ganlyniad i'r pandemig COVID-19.

⁴ Mae hyn yn cynnwys 22 a gyfwelwyd yn ystod cyfnod cwmpasu cychwynnol rhwng mis Ionawr a mis Ebrill 2020)

⁵ Roedd pob un o'r 30 a gyfwelwyd yn rhanddeiliaid o sefydliadau 'cenedlaethol' neu 'ranbarthol' yr ymgysylltwyd â nhw yn ystod Blwyddyn 1. Roedd dau o blith y 30 o a gyfwelwyd yn unigolion na wnaethant gymryd rhan yng nghyfweliadau Blwyddyn 1 ond a oedd yn cynrychioli sefydliadau a oedd yn ymgysylltu.

3.4 Mabwysiadwyd dull samplu pwrpasol, gan ddefnyddio tystiolaeth ansoddol gan randdeiliaid i nodi lleoliadau yr ystyriwyd eu bod wedi ymgysylltu â'r safonau 'yn helaeth', a lleoliadau yr ystyriwyd eu bod ar 'gam ymgysylltu cynharach' â'r safonau. Mae natur ansoddol y fethodoleg yn golygu y dylid ystyried bod y casgliadau yn y crynodeb yn adlewyrchiad o'r sampl o leoliadau ac ymarferwyr a gymerodd ran yn y gwerthusiad ac ni ellir cyffredinolir canfyddiadau i'r boblogaeth ehangach o ymarferwyr. Cyflwynir disgrifiad llawn o'r fethodoleg yn y prif adroddiad.

4. Canfyddiadau: ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r safonau

- 4.1 Mae'r canfyddiadau o Flynyddoedd 1 a 2 y gwerthusiad yn dangos bod ystod o wybodaeth, canllawiau ac offer hunanwerthuso ar gael o wahanol ffynonellau i hysbysu ymarferwyr am y safonau, a chaiff y rhain eu defnyddio'n eang. Mae ymarferwyr yn dibynnu'n fawr ar wybodaeth ar lefel lleoliad am y safonau ac mae uwch arweinwyr yn chwarae rhan allweddol wrth godi ymwybyddiaeth a gwella dealltwriaeth drwy ledaenu gwybodaeth am y safonau (e.e. mewn cyflwyniadau, yn ystod gweithgareddau dysgu proffesiynol ac wrth ddsbarthu gwybodaeth yn ymwneud â rheoli perfformiad).
- 4.2 Yn ystod y gwerthusiad, cymharol ychydig o newid a welwyd yn ymwybyddiaeth gyffredinol ymarferwyr o'r safonau, oherwydd pwysau a blaenoriaethau eraill a wynebwr gan leoliadau. Fodd bynnag, dywedodd nifer o leoliadau a gyfrannodd at waith maes gwerthusiad Blwyddyn 2 fod dealltwriaeth well o ganlyniad i ymgysylltu'n helaeth â'r safonau yn eu lleoliad eu hunain. Ymddengys fod hyn yn adlewyrchu'r ffaith bod dulliau codi ymwybyddiaeth wedi ymwreiddio'n fwy yn arferion presennol lleoliadau, gan gynnwys deialogau proffesiynol anffurfiol a gweithgareddau dysgu proffesiynol
- 4.3 Roedd uwch arweinwyr ac ymarferwyr a gyfrannodd at yr astudiaeth yn gyfarwydd iawn â'r safonau, er bod adborth gan randdeiliaid yn awgrymu bod lefelau ymwybyddiaeth a dealltwriaeth yn fwy amrywiol nag ymysg sampl yr astudiaeth. Yn nau gam gwaith maes y gwerthusiad, yr ymarferwyr a oedd fwyaf cyfarwydd â'r safonau oedd:
- athrawon newydd gymhwys (ANG)
 - myfyrwyr Addysg Gychwynnol i Athrawon (AGA)
 - mentoriaid sefydlu ANG a gwirwyr allanol
 - uwch arweinwyr.
- 4.4 Staff cymorth ac athrawon dosbarth profiadol oedd leiaf cyfarwydd â'r safonau yn y ddau gam o waith maes y gwerthusiad. I rai ymarferwyr, roedd ymgysylltu â'r safonau yn frawychus, oherwydd y defnydd o derminoleg ac iaith anghyfarwydd. Gwerthfawrogir y safonau proffesiynol ar gyfer cynorthwyo addysgu fel fframwaith sy'n sail i ddatblygiad proffesiynol staff cymorth. Fodd bynnag, mae'n ymddangos bod angen gweithgareddau pellach i annog a chynyddu'r defnydd o'r rhain mewn lleoliadau. Heb anogaeth bellach, ac o bosibl mwy o reoleiddio, awgryma'r canfyddiadau fod lleoliadau nad ydynt wedi gwneud hynny eisoes yn annhebygol o ymestyn y safonau i staff cymorth.
- 4.5 Er mai ychydig o newid a welwyd mewn ymwybyddiaeth gyffredinol o'r safonau, ymarferwyr a oedd yn cymryd rhan mewn rhaglenni datblygiad proffesiynol ffurfiol oedd fwyaf tebygol o fod wedi gwella eu dealltwriaeth ohonynt yn ystod y gwerthusiad. Ymddengys fod hyn yn adlewyrchu'r ffaith bod y safonau wedi'u hymgorffori mewn rhai rhaglenni datblygiad proffesiynol. Mae'r rhaglenni hyn wedi chwarae rhan bwysig o ran gwella dealltwriaeth ymarferwyr ohonynt, yn enwedig arweinwyr canol ac uwch.

- 4.6 Ystyrir bod y safonau'n cyd-fynd yn dda â'r Cwricwlwm i Gymru a diwygiadau addysg eraill. Fodd bynnag, nid yw'n ymddangos bod lleoliadau yn integreiddio'r safonau'n llawn i'w gweithgareddau dylunio'r cwricwlwm eto, ac maent wedi rhoi blaenoriaeth i weithredu'r cwricwlwm dros y flwyddyn ddiwethaf. Credai rhai ymarferwyr a rhanddeiliaid y gallai fod yn werthfawr adolygu ac ailwampio geiriad rhai o'r safonau, yng ngoleuni'r diwygiadau i'r cwricwlwm a diwygiadau addysg eraill.
- 4.7 Roedd barn ymarferwyr am y safonau'n fwy cadarnhaol na'u barn am y safonau blaenorol ac roeddent yn ystyried bod y rhai newydd yn fwy hylaw ac yn caniatáu iddynt adeiladu ar eu cryfderau fel ymarferwyr. Mae'r rhanddeiliaid yn eu hystyried yn ddull mwy cyfannol, datblygiadol ac uchelgeisiol na'r safonau blaenorol.

5. Y defnydd o'r safonau

- 5.1 Cyfyngedig yw'r data meintiol sydd ar gael ar ymgysylltiad ymarferwyr â'r safonau. Mae data'r PDP yn darparu darlun defnyddiol o ymddygiad athrawon o ran cofnodi eu datblygiad ond nid yw hyn o reidrwydd yn adlewyrchu lefelau'r ymgysylltiad â'r safonau, oherwydd gall ymarferwyr fewngofnodi i'r platfform i gofnodi tystiolaeth o'u gweithgareddau dysgu proffesiynol heb ei mapio i'r safonau.
- 5.2 Cyflwynir trosolwg o'r data ar y defnydd o'r PDP yn yr adroddiad llawn. Mae data ar gyfer mis Medi 2022 yn dangos bod 31,101 o ymarferwyr wedi creu eu PDP eu hunain. Roedd hyn yn cynnwys:
- 14,017 o athrawon
 - 1,408 o uwch arweinwyr⁶
 - 2,412 o ANG
 - 13,264 o weithwyr cymorth dysgu.⁷
- 5.3 Mae cyfanswm yr ymarferwyr sydd wedi creu eu PDP eu hunain wedi cynyddu'n gyson ers ei sefydlu yn 2017, wedi'i ysgogi'n bennaf gan ANG sy'n defnyddio'r platfform.
- Roedd tua hanner (51 y cant) yr holl athrawon cofrestredig (gan gynnwys uwch arweinwyr ac ANG) wedi creu eu PDP eu hunain erbyn mis Medi 2022, o gymharu ag 13 y cant ym mis Mawrth 2017
 - Roedd ychydig yn llai na thraean o'r gweithwyr cymorth dysgu (31 y cant) wedi creu eu PDP eu hunain erbyn mis Medi 2022, o'i gymharu â 12 y cant yn 2018 (pan ddechreuodd y gweithwyr cymorth dysgu ei ddefnyddio am y tro cyntaf)
 - Roedd tua hanner yr ymarferwyr a oedd wedi creu eu PDP eu hunain wedi mewngofnodi yn ystod y 12 mis diwethaf, sy'n cynrychioli tua chwarter yr holl athrawon cofrestredig a thua 15 y cant o'r holl weithwyr cymorth dysgu.
- 5.4 Roedd y defnydd o'r safonau'n amrywio'n sylweddol ar draws lleoliadau ac ysgogwyd y defnydd yn bennaf gan:
- y pwyslais a roddwyd arnynt gan uwch arweinwyr, er enghraifft a oeddent yn neilltuo amser i ymarferwyr fyfyrion yn erbyn y safonau fel rhan o weithgareddau dysgu proffesiynol a rheoli perfformiad ac wedi datblygu offer hunanasesu yn seiliedig ar y disgrifyddion

⁶ Mae uwch arweinwyr yn cynnwys penaethiaid, dirprwy bennaethiaid a phenaethiaid cynorthwyol.

⁷ Defnyddir hyn i gyfeirio at Gynorthwywyr Addysgu a Chynorthwywyr Addysgu Lefel Uwch

- a oedd ymarferwyr yn ymwneud ag AGA, prosesau sefydlu neu weithgareddau dysgu proffesiynol ffurfiol arall (e.e. cyrsiau arweinyddiaeth)
- rôl yr ymarferydd: uwch arweinwyr, ANG, myfyrwyr AGA, mentoriaid a gwirwyr allanol oedd fwyaf tebygol o fod yn eu defnyddio, a chynorthwyrwyr addysgu ac athrawon profiadol oedd leiaf tebygol o fod yn defnyddio'r safonau.

5.5 Yn ystod y gwerthusiad, roedd nifer o'r lleoliadau wedi ymgorffori'r safonau ymhellach yn eu gweithgareddau a'u systemau gan gynnwys rheoli perfformiad, datblygiad proffesiynol a dysgu proffesiynol. Mewn ambell leoliad, dywedodd yr ymarferwyr fod iaith a therminoleg y safonau'n cael eu defnyddio fwyfwy fel rhan o gyfarfodydd staff a deialog broffesiynol anffurfiol ymhlith staff. Dywedodd y rhai a oedd wedi cymryd rhan mewn rhaglenni dysgu proffesiynol ffurfiol fod y safonau'n nodwedd amlwg o'r rhain a bod hyn wedi eu helpu i ddefnyddio'r safonau yn eu lleoliad eu hunain.

5.6 Arhosodd y defnydd o'r safonau yn gymharol ddigyfnewid mewn rhai lleoliadau, oherwydd pwysau a blaenoriaethau eraill a wynebwyd gan ymarferwyr. Mewn ambell leoliad, roedd defnydd cyfyngedig o'r safonau yn parhau i gael ei nodi, gyda gweithgareddau yn canolbwyntio ar godi ymwybyddiaeth gychwynnol, prosesau sefydlu, ac uwch arweinwyr yn eu hystyried fel rhan o broses cynllunio strategol.

5.7 Mewn ambell leoliad, roedd uwch arweinwyr yn defnyddio'r safonau fel fframwaith ar gyfer casglu data cyfanredol ar gyfer y lleoliad cyfan ar ddatblygiad proffesiynol ei weithlu. Dywedodd yr uwch arweinwyr hyn fod y mathau hyn o ddata yn ddefnyddiol o ran nodi anghenion datblygu proffesiynol a'u bod yn defnyddio hyn, ochr yn ochr â data sicrhau ansawdd arall (e.e. arsylwadau ystafell ddosbarth, adolygiadau gan gymheiriaid), i helpu i gynllunio gweithgareddau dysgu proffesiynol i fynd i'r afael â'r anghenion hyn.

5.8 Roedd y safonau'n parhau i gael eu gwerthfawrogi fel fframwaith sy'n nodi'r disgwyliadau ar gyfer ymarferwyr, ac roedd ymarferwyr yn eu hystyried yn offeryn datblygu defnyddiol. Roedd ymarferwyr mewn unedau cyfeirio disgyblion yn eu gwerthfawrogi gan eu bod yn darparu fframwaith cyson a oedd yn rhoi mwy o statws iddynt. Roedd y farn ar y graddau y gellir defnyddio'r safonau mewn ffordd fwy strwythuredig a meintiol yn amrywio, gyda rhai yn ffafrio dull mwy ansoddol, ac eraill yn eu gwerthfawrogi fel fframwaith ar gyfer casglu data ar ddatblygiad proffesiynol.

5.9 Mae'r astudiaethau achos a nodir yn Atodiad B yn y prif adroddiad yn dangos amrywiaeth o ffyrdd y mae'r sampl o leoliadau a gymerodd ran yn y gwerthusiad hwn yn defnyddio'r safonau ar lefel lleoliad a lefel ymarferydd. Mae'r rhain wedi'u crynhoi mewn tair teipoleg eang sy'n dangos yr ystod o ymarfer a adroddwyd yn y lleoliadau dan sylw:

- Teipoleg 1: y safonau'n cael eu defnyddio fel fframwaith cyfannol ar gyfer trafod datblygiad proffesiynol
- Teipoleg 2: y safonau'n cael eu defnyddio fel rhan o ddulliau sy'n seiliedig ar ddeialog a data o ymdrin â datblygiad proffesiynol
- Teipoleg 3: y safonau'n cael eu defnyddio'n bennaf fel pwynt cyfeirio gan uwch arweinwyr.

Mae'n bwysig cydnabod nad yw'r teipolegau hyn yn annibynnol ar ei gilydd ac y gellir gweld elfennau o fwy nag un ohonynt mewn lleoliadau.

5.10 Roedd ymarferwyr yn parhau i gredu bod llawer o gynnydd wedi'i wneud o ran datblygiad proffesiynol yn erbyn rhai o'r safonau dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf, yn enwedig arloesi a chydweithio. Mae rhywfaint o hyn wedi'i ysgogi'n rhannol o leiaf gan yr angen i addasu arferion gwaith mewn ymateb i'r pandemig.

6. Y cymorth sydd ar gael i ddefnyddio'r safonau

- 6.1 Roedd amrywiadau o ran maint a natur y cymorth yr oedd ymarferwyr yn manteisio arno er mwyn defnyddio'r safonau. Roedd cysylltiad agos rhwng hyn a:
- faint o bwyslais yr oedd eu lleoliad yn ei roi ar ddefnyddio'r safonau, er enghraifft, a oeddent wedi'u hyfforddi i ddefnyddio offer hunanasesu a oedd yn seiliedig ar y safonau, neu wedi cael trafodaethau manwl am y disgrifyddion mewn trafodaethau rheoli perfformiad
 - a oeddent wedi bod yn cymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu proffesiynol a oedd yn seiliedig ar y safonau, ac felly wedi cael cymorth i fyfyrion ar y disgrifyddion a'u dehongli.
- 6.2 Tynnodd y rhanddeiliaid sylw at y pwyslais cynyddol a roddir ar y safonau mewn cyrsiau dysgu proffesiynol ac mae canfyddiadau Blwyddyn 2 y gwerthusiad yn dangos bod hyn yn dechrau treiddio drwodd i uwch arweinwyr ac ymarferwyr.
- 6.3 Ceir tystiolaeth o ymdrechion rheolaidd mewn lleoliadau i sicrhau bod ymarferwyr yn defnyddio'r safonau mewn modd sy'n gyson â rhai agweddau ar ganllawiau Llywodraeth Cymru ar ['Sut orau i ddefnyddio'r Safonau Addysgu Proffesiynol'](#). Fodd bynnag, prin oedd y dystiolaeth o ymarfer a oedd yn gyson ag agweddau eraill ar y canllawiau, megis:
- ymarferwyr yn defnyddio'r PDP fel offeryn i fyfyrion ar eu hymarfer (ac eithrio ANG a'r rhai sy'n dilyn cyrsiau arweinyddiaeth ffurfiol)
 - cefnogaeth yn cael ei darparu i bawb i sicrhau datblygiad cyflawn a myfyrion dwfn
 - ymarferwyr a lleoliadau yn cysylltu disgrifyddion â'i gilydd, neu'n cefnogi ei gilydd i archwilio safon benodol.
- 6.4 Awgryma canfyddiadau'r gwerthusiad fod angen gwneud mwy o waith i godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r safonau. Yn nau gam y gwerthusiad, dywedodd uwch arweinwyr ac ymarferwyr fod angen cymorth i wella dealltwriaeth a defnydd o'r safonau. Mae ymarferwyr mwy profiadol a CA mewn rolau nad ydynt yn rolau arweinyddiaeth yn parhau i ddibynnu ar gymorth ar lefel lleoliad i ddeall a defnyddio'r safonau, a gall hyn amrywio. Fodd bynnag, mae hyn yn parhau i fod yn her yn sgil ymateb i ganlyniadau'r pandemig ac yn gynyddol, yn sgil cyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru.
- 6.5 Mae galw am ddull mwy cyson o ddarparu cymorth ledled Cymru. Dengys y canfyddiadau y byddai canllawiau cliriach ar sut i ddehongli a defnyddio'r safonau, wedi'u hanelu at grwpiau penodol o ymarferwyr (e.e. staff cymorth) yn cael eu croesawu. Ymysg yr enghreifftiau roedd:
- datblygu deunyddiau enghreifftiol i ddangos sut y gall ymarferwyr fodloni'r disgrifyddion mewn cyd-destunau amrywiol
 - gweithgareddau codi ymwybyddiaeth parhaus a chymorth sy'n gysylltiedig â diwygiadau addysg eraill (e.e. sut y gellir defnyddio'r safonau i gefnogi cynllunio a gwireddu'r cwricwlwm)
 - canllawiau ar sut y dylid defnyddio'r safonau fel rhan o brosesau rheoli perfformiad lleoliadau
 - canllawiau ar ddyrannu amser a chapasiti i ymarferwyr fyfyrion ar y safonau fel rhan o weithgareddau dysgu proffesiynol.

6.6 Awgryma'r canfyddiadau bod dadl o bosibl dros ddirprwyo cyfrifoldebau penodol ar gyfer codi ymwybyddiaeth a hyrwyddo'r safonau i un neu fwy o sefydliadau rhanddeiliaid.

7. Effeithiau canfyddedig a disgwyliedig

7.1 Yn ystod y gwerthusiad, mae'r dystiolaeth yn dangos bod y safonau'n graddol gael effaith gynyddol ar ymddygiad ac ymarfer ymarferwyr. Ystyriwyd bod y safonau'n darparu fframwaith sy'n cefnogi prosesau dyfnach o hunanfyfrio a thrafodaethau ynghylch datblygiad proffesiynol.

7.2 Mae dystiolaeth yn dangos bod ymarferwyr yn cymryd mwy o gyfrifoldeb am eu datblygiad proffesiynol eu hunain, a ysgogir yn rhannol gan y Cwricwlwm i Gymru. Awgrymwyd bod symudiad graddol tuag at lawer o athrawon yn cymryd rhan fwy gweithredol wrth nodi'r mathau o weithgareddau dysgu proffesiynol sydd eu hangen i wella agweddau penodol ar addysgeg neu arweinyddiaeth.

7.3 Yn ystod Blwyddyn 2 y gwerthusiad, dywedodd uwch arweinwyr fod mwy o gydweithio rhwng athrawon, a bod hyn yn aml yn gysylltiedig â'r safonau proffesiynol neu'n cael ei lywio ganddynt. Roedd hyn yn cynnwys ymarferwyr yn fwy agored i drafod eu haddysgeg, eu datblygiad proffesiynol a meysydd i'w gwella ymhellach. Disgrifiodd rhai uwch arweinwyr welliant yn ansawdd deialog broffesiynol yn ymwneud â dulliau addysgu a dysgu, cynllunio a rheoli ymddygiad. Ystyriwyd bod y safonau yn darparu geirfa ac iaith sy'n cefnogi trafodaethau manylach ar ddatblygiad proffesiynol.

7.4 Mewn rhai lleoliadau, mae'r safonau proffesiynol ar gyfer cynorthwyo addysgu yn arwain at gyfleoedd pellach i CA gymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu proffesiynol drwy nodi llwybrau ar gyfer datblygiad proffesiynol ac annog mwy o ddyheadau. Dywedodd rhai CA fod y safonau wedi cyfrannu at wneud iddynt deimlo'n aelodau mwy gwerthfawr o'r gweithlu.

7.5 Gwelodd uwch arweinwyr ystod o newidiadau eraill yn ymddygiad ac arferion athrawon. Dywedwyd bod staff yn fwy cyfforddus yn cymryd risgiau ac yn treialu dulliau newydd. Ystyriwyd bod hyn yn cael ei ysgogi'n rhannol gan ddiwygio'r cwricwlwm ond hefyd gan y pwyslais ar arloesi fel rhan o'r safonau proffesiynol. Roedd enghreifftiau'n cynnwys arloesi digidol ac ymgymryd ag ymchwil weithredu i lywio dulliau addysgegol newydd.

7.6 Roedd rhywfaint o dystiolaeth i ddangos bod y safonau'n effeithio ar ddulliau lleoliadau o gefnogi gwelliant parhaus neu'n cyfrannu at hynny. Mae rhai lleoliadau'n defnyddio gwybodaeth sy'n gysylltiedig â datblygiad athrawon mewn perthynas â'r safonau proffesiynol i nodi blaenoriaethau ar gyfer DPP i helpu i ysgogi gwelliannau mewn addysgu a dysgu. Awgrymodd uwch arweinwyr fod y safonau proffesiynol yn cefnogi cyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru drwy helpu i ddatblygu addysgeg briodol ymhlith athrawon.

7.7 Prin oedd y dystiolaeth a gyflwynwyd gan uwch arweinwyr ac athrawon o unrhyw effeithiau uniongyrchol ar ddysgwyr yn sgil y safonau. Roedd rhai uwch arweinwyr yn hyderus y gallai'r safonau gefnogi canlyniadau gwell i ddysgwyr ond mai dim ond dros amser y byddai hyn yn digwydd.

7.8 Nododd rhai lleoliadau fod y safonau wedi arwain at fwy o ffocws ar lesiant dysgwyr, dysgu gan gymheiriaid ac asesu gan gymheiriaid a datblygu sgiliau dysgu annibynnol dysgwyr. Nododd uwch arweinwyr ac athrawon hefyd fod ymholiadau proffesiynol yn gysylltiedig â'r safonau proffesiynol yn helpu i wella'r cymorth ar gyfer iechyd a llesiant meddyliol plant.

7.9 Nododd rhanddeiliaid fod ymwybyddiaeth a defnydd cynyddol o'r safonau yn graddol arwain at effeithiau mwy amlwg ar brosesau ac ymarfer addysgu mewn lleoliadau. Fodd bynnag,

roeddent yn teimlo bod yr effeithiau'n parhau i fod yn amrywiol iawn ar draws y system ehangach a bod yr effeithiau ar eu huchaf ymhlith ANG ac uwch arweinwyr sy'n ymgysylltu'n llawnach â'r safonau. Yr her yw sicrhau bod y safonau'n cael eu hyrwyddo ac yn bwrw gwreiddiau'n ehangach.

- 7.10 Teimlai rhai uwch arweinwyr nad oedd y datgysylltiad rhwng y safonau a'r trefniadau rheoli perfformiad wedi helpu'r safonau i gael effaith. Er bod rhai o'r ysgolion y cyfwelwyd â nhw fel rhan o'r gwerthusiad wedi cyflwyno prosesau a oedd wedi golygu bod y safonau wedi'u hymgorffori fel rhan o brosesau rheoli perfformiad, roedd hyn yn wir mewn lleiafrif o leoliadau.

8. Materion i'w hystyried

- 8.1 Cyflwynir cyfres o faterion i'w hystyried yn y prif adroddiad. Rhoddir crynodeb o'r rhain isod:
- Dylid ystyried cynnal rhagor o weithgareddau i godi ymwybyddiaeth o'r safonau ar lefel genedlaethol, wedi'i anelu'n benodol at yr ymarferwyr hynny y dywedir bod ganddynt lai o ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r safonau (e.e. staff cymorth ac athrawon mwy profiadol).
 - Dylid cynnull gweithgor o randdeiliaid allweddol i adolygu a mireinio geiriad y safonau, a sicrhau bod y geiriad hwn yn cyfateb i ganllawiau eraill, yn ogystal ag ystyried y ffordd orau o gefnogi ymarferwyr i'w defnyddio yn y dyfodol.
 - Dylai Llywodraeth Cymru ystyried yr arferion a welwyd mewn ysgolion ac yr adroddwyd arnynt gan randdeiliaid yn y gwerthusiad hwn wrth adolygu'r canllawiau cyfredol ar ddefnyddio'r safonau.
 - Dylid ystyried adolygu'r canllawiau ar y ffordd orau o ddefnyddio'r safonau, gan archwilio:
 - sut y dylid defnyddio'r safonau fel rhan o brosesau rheoli perfformiad ysgolion
 - datblygu deunyddiau enghreifftiol (e.e. fideos) i ddangos sut y gall ymarferwyr fodloni'r disgrifyddion mewn cyd-destunau amrywiol,
 - datblygu deunyddiau sydd â'r nod o wneud y cysylltiadau rhwng y safonau a diwygiadau addysg eraill yn fwy eglur (e.e. sut y gellir defnyddio'r safonau i gefnogi cynllunio a gwireddu'r cwricwlwm)
 - datblygu canllawiau ar ddyrannu amser a chapasiti i ymarferwyr fyfyrion ar y safonau fel rhan o weithgareddau dysgu proffesiynol.
 - Dylid annog uwch arweinwyr i gynnwys eu staff yn y gwaith o ymgyfarwyddo mwy â'r safonau, fel y rhai sy'n ymwneud, neu a fu'n ymwneud yn ddiweddar, â phrosesau AGA a sefydlu wrth godi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r safonau ymhlith eu gweithlu.
 - Dylai Llywodraeth Cymru ystyried a ddylai'r cyfrifoldeb am hyrwyddo'r defnydd o'r safonau a datblygu offer i gefnogi'r defnydd ohonynt gael ei ddirprwyo i un neu fwy o sefydliadau rhanddeiliaid.
 - Dylai Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol ystyried cryfhau'r disgwyliad y bydd lleoliadau'n annog CA i ddefnyddio'r safonau fel rhan o'u datblygiad proffesiynol, gan adeiladu ar y disgwyliadau a nodir yng nghanllawiau'r Hawl Genedlaethol ar gyfer Dysgu Proffesiynol.

- Dylai Llywodraeth Cymru barhau i fonitro sut y mae'r PDP yn cael ei ddefnyddio gan ymarferwyr, yn enwedig y rhai sydd wedi cwblhau eu cyfnod sefydlu statudol. Dylai ystyried sut y gellid gwella'r PDP a pha ddata ar ddefnydd y gellid ei ryddhau ar lefel lleoliadau.

Adroddiad Ymchwil Llawn: Thomas, H. Duggan, B. Bryer, N. Bebb, H. (2023). Gwerthusiad o'r safonau proffesiynol ar gyfer addysgu, arweinyddiaeth a chynorthwyo addysgu. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, adroddiad GSR rhif 54/2023.

Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/gwerthusiad-or-safonau-proffesiynol-ar-gyfer-addysgu-arwain-chynorthwyo-gwaith-addysgu-adroddiad>

Mae'r safbwyntiau a fynegwyd yn yr adroddiad hwn yn perthyn i'r ymchwilwyr ac nid o reidrwydd Llywodraeth Cymru.

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Cangen Ymchwil Ysgolion

Yr Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ffôn: 03000256812

E-bost: ymchwilysgolion@llyw.cymru

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.

This document is also available in English.

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol 978-1-80535-982-1